

בלבי משכן אבנה

לאנשים שרוצים להתקדם בחיים

נושאים בפרשה

שמיני - נפילה

"ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים וירא כל העם וירגו ויפלו על פניהם". ואיתא בחז"ל (הובא בחופת אליהו) במשה מהו אומר ותצא אש מלפני ה', בשלמה מהו אומר, וכל בני רואים ברדת האש, באליהו מהו אומר ותפול אש ה', יציאה במשה, ירידה בשלמה, ונפילה באליהו, ללמדך שטובה צפורנן של ראשונים מכריסן של האחרונים". ועל אף שמצד האש במשה נאמר ותצא, ומצד המקבלים היה מקבל לכך "וירגו". [ר"ל שהמקבלים היו ברי דרגה לקבל, וזהו הרינה שהשיגו דרגה זאת]. אולם עדיין היה במקבלים גם מדרגת "ויפלו על פניהם", נפילה.

והנה שורש כל הנפילות כולם הוא באדם הראשון (בראשית ב, כא) ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם וישן ויקח אחות מצלעתיו וגו'. ואמרו (בב"ד יז) חז"ל "ג' תרדמות הן, תרדמת שינה, תרדמת נבואה ותרדמת המיטה ו"א תרדמת שינה, ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם וישן". והרי שלמדו שזו נפילה של שינה. אולם מאידך אמרו חז"ל (סדר עולם פרק כא) "אלו מ"ח נביאים וז' נביאות

(המשך בעמוד ה')

ירושלים	צפת	תל אביב	BROOKLYN	CHICAGO	LA	BEUNOS AIRES	PANAMA	SAO PAULO
8.20	8.20	8.17	8.39	8.35	8.31	7.12	7.41	7.12
7.40	7.40	7.42	8.09	8.06	7.57	6.31	7.00	6.34
6.26	6.36	6.41	7.07	7.01	6.59	5.41	6.10	5.42
כניסת השבת	כניסת השבת	כניסת השבת	כניסת השבת	כניסת השבת	כניסת השבת	כניסת השבת	כניסת השבת	כניסת השבת
יציאת לפי ר"ת	יציאת לפי ר"ת	יציאת לפי ר"ת	יציאת לפי ר"ת	יציאת לפי ר"ת	יציאת לפי ר"ת	יציאת לפי ר"ת	יציאת לפי ר"ת	יציאת לפי ר"ת

נא לשמור על קדושת הגליון

סיפור ולקחו

פרשתינו עוסקת ב"כשרות המאכלים". לא לחנם נסמכה פרשה זו לחג הפסח, שכן עבודת חג הפסח היא לפרוש מן הרע כידוע, הדבר הראשון שעושה יהודי שמתקרב אל בוראו, הוא להתחיל לשמור כשרות, שלא יטמטם את ליבו ח"ו במאכלות אסורות. והא לכם סיפור.

סיפר המגיד הירושלמי המפורסם רבי שבת יודלביץ זצ"ל: ישב על ידי באורון - זואולוג. אתם יודעים מה זה זואולוג? פרופסור לחיות, גן חיות. פרופסור יהודי מליונר, היודע ומבין בענייני רוב החיות שעל כדור הארץ.

במהלך הדרך הארוכה שישבתי לידו, הוא הספיק לספר לי על כל שאיפות חייו, ועל תפקידו כיום באוניברסיטה - בה הוא מעמיד תלמידים בזואולוגיה, "כבר זכיתי להעמיד שלושה תלמידים - פרופסורים גדולים". בקיצור, הוא שוחח עמי בידידות, כחבר וותיק. היה מאד מעניין.

באמצע הדרך הגישו במטוס אוכל לא כשר. ופתח ד' את פי האתון...

אמרת לו בכאב: "איך אתה לועס כזה אוכל וכי אינך יהודי?"

הוא התרגז קצת שאני מפריע לו לאכול: "שמע נא, מה שמשה רבינו אמר, לא מחייב אותי כי הוא הרי נפטר לפני ארבעת אלפים שנה".

"רשע", אמרתי לו, "הקב"ה אמר זאת, והקב"ה חי וקיים".

"רבי, אל תתרגז" ביקש "אם תוכיח שהקב"ה אמר איזה בשר מותר לאכילה ואיזה לא, אם תוכיח לי אני מסכים לדעתך ושב בתשובה".

"טוב, אבל תזכור את דברך - שאם אוכיח לך, אתה עוזב את האוכל".

"שמע נא, רבי, חבל לך על הזמן והמאמץ, כי לפני כמה שנים התווכחתי עם רב אחד במשך ארבע שעות, והוא לא נצח אותי".

"אני לא צריך ארבע שעות. די לי בארבע רגעים, לא ארבע שעות. תוך ארבע דקות, כביכול תשכב על הארץ ותודה שהצדק איתי".

הוא הסתכל עלי, פתח את העיניים כמו עגל - "אה, ארבעה רגעים?".

"כן, לא צריך יותר".

"איך?"

"המתן בסבלנות ואני אראה לך":

פרופסור, אתה יודע מהו הן סימני כשרות של בהמה?"

"מה?!"

אסביר לך, סימני כשרות הכתובים בתורה הם - "מפרים פרסה ומעלה גרה" - אלו הם שני הסימנים של בהמה טהורה, כמפורש בתורה, וכפי שכל ילד יהודי בן ארבע יודע.

עתה, אשאל אותך, פרופסור, מה תהיה ההלכה אם יש לבהמה רק סימן אחד? מפרים פרסה או מעלה גרה?"

"חצי כשר חצי טרף" השיב.

"מה אתה שח? אין חצי חצי, או כשר או טרף".

"טוב, טרף", אמר. "אתה צודק" הסכמתי "בהמה עם סימן אחד היא טמאה לאכילה!"

"עכשיו תשמע היטב, משה רבינו כתב בתורה כי קיימים ארבע חיות: גמל, שפן, ארנבת, חזיר, שיש להם רק סימן אחד, וארבעתם בלבד. רק

אלו. כל שאר החיות או שיש להם שני סימנים, או שאין להם כלל. תגיד לי, משה רבינו למד אצלך זואולוגיה? היה לו תואר פרופסור לחיות? לא.

אולי משה רבינו יצא לצייד והכיר ביערות את החיות, לא. הוא גם לא עבד מימינו בגני החיות, הוא גדל בבית המלכות במצרים, לא בג'ונגל באפריקה,

וא"כ מהיכן ידע שאין אחרים כיוצא בהם? ומי כמוך יודע כפרופסור לחיות, שממתן תורה עד היום

ארבעת אלפי שנה, כאשר חקרו כבר כמעט את כל כדור הארץ, ועדיין לא נמצאה בכל הג'ונגלים בעולם חיה חמישית שיש לה רק סימן אחד... מניין כל זאת למשה רבינו?

המשכתי לנגן באוזניו את לשון הגמרא: איי, "תנא דבי רבי ישמעאל" אומרת הגמרא בחולין (דף ס') "וכי משה רבינו קניגי היה או בליסטרי היה?"

מכאן תשובה לאומר אין תורה מן השמים! האם משה היה "קניגי" (עובד בגן החיות)? וכי משה בליסטרי" (ציד חיות)? מאיפה ידע את זה? אלא לומר לך שתורה מן השמים, כך אומרת הגמרא.

כלומר, ה' שברא וידע מה שברא, הוא אמר לו את הדברים והוא העבירם לנו.

כסיימתי לדרוש באוזניו, הבחנתי כי כמה מיושבי המטוס מלפנים ומאחור, התאספו סביב, הפסיקו לאכול והתקבצו, והנה כבר חלפו חמשה רגעים... התנצלתי על האיחור בדקה.

הבטתי עליו, הוא היה חיזור כמו סיד.

"רבי, שכנעת אותי" אמר והוסיף "אגמור לאכול, ואחזור בתשובה..."

"תלך. אתה אבוד" הפטרתי.

הוא משוכנע כבר, הוא יודע, אבל "קודם אני אגמור לאכול". באמצע האוכל אינו יכול, מסכן... נורא ואיום, הוא משוכנע אבל רוצה לסיים את האוכל. הנה, כך נראה האדם.

בברכת שבת שלום, העורך

שיעור כללי בענין 'יעודי תורא או יעודי גברא'

מן הנלמד בכלל מתוך שיעורו של מורנו ורבינו הרב איתמר שורץ שליט"א

לפי המהלך הרביעי יוצא, שלפי הצד הראשון בגמ' גם בכה"ג השור נעשה מועד.

אלו הם א"כ, ארבעת הדרכים שהעמדנו עד השתא בצדדי הספק של הגמ' אם ליעודי תורא או ליעודי גברא.

דעת ההשלמה בצד של 'ליעודי גברא' אם בעינן גם ליעודי תורא

ועתה נפתח את הדברים בדברי הראשונים. כפי שהזכרנו, ההשלמה דן בצדדים שהעמדנו לעיל האם לפי הצד של ליעודי גברא סגי בזה לבד, או שמא צריך גם ליעודי תורא וגם ליעודי גברא. וההשלמה נוקט, כמו האופן השלישי שהעמדנו, שגם לפי הצד השני בדברי הגמ', צריך ג"כ ליעודי תורא. וכוונת הגמ' ליעודי גברא, היינו, שלא סגי בליעודי תורא, אלא צריך גם ליעודי תורא וגם ליעודי גברא.

אבל כותב בעל ההשלמה, שבדברי הרמב"ם לא משמע כן, אלא הרמב"ם למד שלפי הצד השני של הספק סגי בליעודי גברא בלבד. וראיתו ממה שפסק שהשור נעשה מועד גם באופן שמכירים את בעל השור ואין מכירין את השור. אלא שבאמת צריך לעיין היטב בדברי הרמב"ם בג' מקומות, שלפי פשוטו יש סתירה בדברים, אך הדבר יהיה תלוי בביאור צדדי הספק של הגמרא, כפי שיתבאר.

סתירת דברי הרמב"ם בענין זה

הרמב"ם בפ"ו מנזקי ממון הל' א' כותב, "איזהו מועד, כל שהעידו בו שלושה ימים, אבל אם נגח ביום אחד או נשך או רבץ או בעט או נגף אפילו מאה פעמים, אין זה מועד". ואח"כ מביא הרמב"ם את ספיקא דידן וכותב, "העידו בו שלשה כתי עדים ביום אחד הרי זה ספק אם הועד או לא הועד". דהיינו, זה הנפק"מ של הגמ' בספק זה, כגון שנגח בג' ימים, אבל העדים העידו בו ביום אחד, ופוסק הרמב"ם שזה ספק. ומבואר א"כ בדברי הרמב"ם שלמד שהספק לא הוכרע אם ליעודי תורא או ליעודי גברא, ואמנם מצינו שיטות בראשונים שלמדו שהספק של הגמ' הוכרע [כן שיטת רבינו חננאל], אבל הרמב"ם למד שספק זה האם ליעודי תורא או ליעודי גברא לא הוכרע.

הרמב"ם להלן בפ"י מנזקי ממון ה"ג כותב בתוך דב' ריו, "וכן אם הכירו העדים את בעל השור ולא הכירו

יש מקום להבין אופן רביעי, ואע"פ שהוא מחו"ד יותר, נראה להלן בעז"ה שיש לזה לכל הפחות לחלקו בית אב, שספק הגמ' אם ליעודי תורא או ליעודי גברא הוא, שלפי הצד של ליעודי תורא אין הכוונה שצריך דוקא ליעודי תורא, אלא הכוונה שסגי בליעודי תורא לחוד, אבל אה"נ גם בליעודי גברא לחוד ג"כ נעשה מועד, כלומר, כשהגמ' אומרת ליעודי תורא או ליעודי גברא, הצד של ליעודי תורא פירושו, שסגי בליעודי תורא, אבל בין ליעודי תורא בלא גברא, ובין ליעודי גברא בלי תורא ג"כ נעשה מועד, שכל אחד מהם הוא כח מחייב לעצמו. ואילו לפי הצד השני של ליעודי גברא, לא סגי בליעודי תורא אלא צריך ג"כ ליעודי גברא וכשיטת ההשלמה שהבאנו.

והנה כפי שפתחנו, ליעודי גברא הגדרתו למאד דקיי"ל פלגא נזקא קנסא היא, שבסברא דכי היכי דלינטריה לתוריה נאמר, שהתורה חידשה בשור תם חיוב שמירה, וחיוב שמירה זה הוא גם כח מחייב לעצמו. ולפ"ז ב' הצדדים של הגמ' אם ליעודי תורא או ליעודי גברא, הם ב' יסודות של חיוב, הצד של ליעודי תורא, זה עיקר הדין של שור המועד, שמאחר שהשור נעשה מועד ליגח הרי שיש כח מחייב מצד התורא, והצד של ליעודי גברא הוא, שיש כח מחייב נוסף מצד המועדות של הבעלים, שיסוד חידוש זה נאמר בשור תם, וכמו שנתבאר דכי היכי דלינטריה לתוריה חידוש כח מחייב מצד הבעלים על חצי נזק, ועל זה נאמר שאם הועדו הבעלים יש חיוב של נזק שלם.

וא"כ, לפי אופן הרביעי שהעמדנו, שלצד בגמ' של ליעודי תורא סגי באחד משני הדברים, הרי שהגדרת הדברים היא, שהצד ראשון של הספק הוא שאין צריך את שני המחייבים, אלא כל אחד מהם הוא מחייב בפני עצמו, ולכן כאשר יש מחייב אחד מבין שניהם, או חיוב מצד התורא או חיוב מצד הגברא סגי בהכי.

ולפי"ז נמצא, שאם השור נגח בג' ימים נעשה מועד אע"פ שלא העידו בגברא בג' ימים, כיון שיש מחייב של תורא, אבל מאידך, אם יהיה יעודי גברא לבד בג' ימים, וכמו בדוגמא של בעל ההשלמה שהעדים מכירים את בעל השור ואין מכירים את השור, שמזה למד ההשלמה בדעת הרמב"ם שסגי בליעודי גברא,

ד' אופנים בהעמדת צדדי הספק של הגמרא

ובעיקר הסוגיא, נעמיד ראשית את צדדי נקודת הנידון של האיבעיא, כפי מה שעולה מתוך דברי הראשונים והאחרונים, ובתוספת דברים. הגמ' מסתפקת בדין שור המועד מה נאמר, האם ליעודי תורא או ליעודי גברא, וצדדי הספק של הגמרא יש לפרש בכמה אופנים.

אופן ראשון בספק הגמרא, לפי הצד של ליעודי תורא, סגי בליעודי תורא בלבד, ולפי הצד של ליעודי גברא, סגי בליעודי גברא בלבד.

אופן שני יש לומר, לפי הצד של ליעודי תורא, יש צורך בשני החלקים, גם ליעודי תורא וגם ליעודי גברא. ולפי הצד של ליעודי גברא, סגי רק בליעודי גברא בלבד. ובודאי שמפשוטות דברי הגמ' עולה לא כך, שהרי מבואר בגמרא שלפי הצד של ליעודי תורא אין צורך בשלש ימים להעדאת הבעלים, אבל יש לומר דאע"פ שצריך גם יעודי גברא, אבל הדין ג' ימים נאמר רק כלפי הליעודי תורא, והיינו די"ל שמודה ר' יהודה לר' מאיר דאמרינן ק"ו ריחק נגיחותיו חייב קירב נגיחותיו לא כ"ש, כלפי החלק של ליעודי גברא, ולא נחלק על הק"ו דר"מ אלא בחלק של ליעודי תורא. ונמצא לפ"ז דלצד ראשון בגמ' אמנם צריך שיגח השור בג' ימים אבל העדאת הבעלים איננה צריכה להיות בג' ימים¹.

אופן שלישי בסוגיא, לפי הצד של ליעודי תורא סגי בליעודי תורא, וכפי שאכן נראה מפשוטות דברי הגמרא, אבל לפי הצד של ליעודי גברא, לא סגי בליעודי גברא לבד, אלא צריך את שני החלקים. ובדבר זה מצינו מחלוקת מפורשת בראשונים, וכמבואר בדברי ההשלמה [מובא בקובץ שיטות קמאי עמוד רפ"ד], שהוא נקט שצריך את שני הדברים, וכתב שבדברי הרמב"ם מתבאר שסגי בליעודי גברא בלבד. ולהלן נעמוד על דברי הרמב"ם.

1 ואפילו אם נימא דליעודי גברא צריך התראה בין הנגיחות מ"מ משכחת לה נפק"מ, כגון שביום ב' העידוהו על נגיחה של יום א', ושוב נגח והעידו בו על נגיחה שניה באותו יום. דלצד א' גמ' דהדין ג' ימים נאמר רק כלפי הליעודי תורא, שפיר נעשה מועד, דס"ס התקיים בו גם היעודי גברא, אע"פ שלא נעשו בג' ימים, אבל לצד דהדין ג' ימים נאמר כלפי ליעודי גברא, אין השור נעשה מועד בכה"ג.

(המשך מעמוד ב')

רוח שברוח שבמים - תנועה בלתי פוסקת

יסוד הרוח שברוח שבמים עניינו תאוה בתנועה מרובה, ובעומק - בתנועה שאינה פוסקת. תנועה זו מתגלה בכל מיני אופנים בעולם. לדוגמא: בתאוות אכילה, בתאוות הטיול, בתאוות הדיבור וכדו'. כפי שנתבאר בפעם הקודמת, כח העונג הוא שורש כל התנועות של האדם בתת המודע שלו. רק כאשר האדם משתמש בכח הבחירה שלו - תנועותיו אינן מכח העונג.

אולם מעבר לתת המודע של האדם קיים העל-מודע, ובו כח שמניע את האדם מעבר להשגתו, והוא כח האמונה. כח האמונה נובע מיסוד הרוח. המעשים הנעשים מכח העונג נקראים מעשים 'שלא לשמה', ואילו המעשים הנעשים מכח האמונה הם מעשים 'לשמה'. הגדרת 'לשמה' היא עשיית מעשה לשם עצמו - לשם תכליתו, לשם מטרת בריאתו. ומכיוון שכל דבר בעולם נברא למען שמו של הבורא - מעשה 'לשמה' הוא מעשה שנעשה לשם שמים. פעולה שנעשית 'לשמה' אינה נובעת ממקום של בחירה, אלא היא טבע הנשמה, שנבראה לעשות נחת רוח ליוצרה.

רוב בני האדם אינם חיים במדרגה זו בהכרה, אלא או במדרגת טבע הנפש הבהמית או במדרגת הבחירה. במדרגת טבע הנפש הבהמית האדם נגרר אחר כח העונג שבעמקי נפשו. ובמדרגת הבחירה האדם שולט על מעשיו ובוחר לפעול למען הנאת עצמו או לעשות רצון ה'. כל עוד עשיית רצון ה' מגיעה מבחירה ולא כטבע - היא עדיין 'שלא לשמה', אך הבחירה היא דרך להגיע למדרגה של 'לשמה', שבה הפעולה מגיעה מכח טבע הנשמה.

התנועה מכח טבע הנשמה היא מיסוד הרוח כשלעצמו, שלא מונע על ידי העונג - המים. התנועה הזו היא תנועה שאינה פוסקת, ושורשה הוא בכח התנועה של הבורא יתברך שמו, כביכול. זו תנועה שמעבר לגבולות העולם. לפיכך, ברוח שב-רוח שבמים מונחת סתירה עמוקה: כח המים מניע את האדם שלא לשמה, ואילו כח הרוח מניע את האדם לשמה. כח המים מניע את האדם עד גבול מסוים - עד התענוג, ואילו כח הרוח מניע את האדם בלי סוף, בתנועה שאינה פוסקת.

אדם שיש בנפשו רוח שברוח שבמים באופן מקולקל, הוא אדם שרודף כל הזמן אחר התאוה, ולא שוקט לעולם מחיפוש תענוגים. התיקון לקלקול זה הוא לגלות את מקום טוהר הנשמה, שהוא רוח שברוח כשלעצמו, ומשם האדם מתנוועע לא לשם תענוג, אלא לשם תכליתו בעולם - בתנועות של קדושה.

הכח של רוח שברוח קיים באחוז קטן מבני האדם, והוא יכול להתגלות באדם בצורות שונות. הוא יכול להתגלות כרוח שברוח שבמים, או כרוח שברוח לעצמו, וכל אחת מהצורות הללו יכולה להתגלות במקום הנמוך ביותר - בנפש הבהמית, או במקום הגבוה ביותר - בנפש האלוקית.

לכן אדם שיש בשורש נפשו כח של רוח שברוח יכול להיות אדם מבוהל מאוד, או תאוותן מאוד, או פעלתן מאוד, או אדם גדול מאוד. רוח שברוח שבמים בנפש הבהמית מתגלה כאדם תאוותן מאוד, שכל חייו רודף אחר תאוות, ללא הפסק. רוח שברוח שבמים בנפש האלוקית מתגלה כאדם שעוסק הרבה מאוד בדברים שבקדושה, אבל המניע אותו הוא חיפוש העונג, השכר על מעשיו הטובים.

רוח שברוח בנפש הבהמית מתגלה כאדם פעלתן מאוד, שמתנוועע כל הזמן בענייני העולם הזה. רוח שברוח בנפש האלוקית יכול להתגלות כבן עלייה - אדם גדול, שעולה כל הזמן ברוחניות, בלי הפסק ובלי גבול. אדם שמתגלה בנפשו כח הרוח שברוח צריך לזהות איפה הוא מתגלה בו, ומה שורשו בעומק נפשו. כך יוכל לדעת כיצד לתקנו ולנתבו לעלייה בלתי פוסקת ברוחניות בנפש האלוקית, שזוהי תנועה 'לשמה' מטבע הנשמה. ■ [מתוך סדרת "ארבעת היסודות - יסוד המים" פרק

[יז]

את השור בפעם ראשונה ושניה ושלישית, וברביעית ראו שורו שהרג ולא היו יודעים אם זה הוא השור שהרג בשלשה פעמים הראשונות או אחר היה, (כלומר, מכירין את בעל השור ואין מכירין את השור), הואיל והועדו הבעלים שיש להם בבקרם שור שהרג שלושה פעמים, היה להם לשמור כל בהמתם, ומאחר שלא שמרו, משלמין את הכופר".

הרי שפסק הרמב"ם במכירין בעל השור ולא מכירין את השור, דדינו שנעשה מועד וחייב לשלם כופר. ועל דרך זה פסק הרמב"ם בפכ"א מהל' עדות ה"ח, לגבי דיני תשלומין של העדים זוממין, שבאופן זה שהעדים מכירין את בעל השור ואין מכירין את השור, חייבין לשלם על זממתן חצי נזק, וכדברי הגמ' להלן בעמוד ב'.

ומדברי הרמב"ם שפסק שהשור נעשה מועד אע"פ שאין מכירין את השור למד ההשלמה, שסובר הרמב"ם דסגי בלייעודי גברא בלבד ואין צורך בלייעודי תורא ג"כ, [דמדיוק לשון הרמב"ם משמע דמיירי גם באופן שלא חזרו והכירו את השור וכמו שדייק הלחם משנה בפ"י מנזק"מ].

ומכח זה שאלו רבותינו סתירה בדברי הרמב"ם, דהרי הרמב"ם כאן בנזקי ממון בריש פ"ו הניח את הדבר בספק, ולכן פסק שאם באו שלשה כתי עדים ביום אחד הוא ספק אם נעשה מועד, וקשה ממה שמשמע בפ"י, ובהל' עדות, שנראה דסגי בלייעודי גברא, ומשמע א"כ שהספק הוכרע דסגי בלייעודי גברא לחוד, וכפי שדייק מדבריו בעל ההשלמה.

וראשית, נחשב את פסקי הרמב"ם לפי מה שנתבאר עד השתא. הנה לפי שלשת הדרכים הראשונות דלפי הצד בגמ' של לייעודי תורא הדבר תלוי בלייעודי תורא, הרי שבודאי דברי הרמב"ם צ"ע, שמכיון שהדבר עומד בספק אם לייעודי תורא או לייעודי גברא, א"כ איך פסק דסגי במכירין את בעל השור ואין מכירין את השור, והרי להצד של לייעודי תורא, בכה"ג אין השור נעשה מועד.

ואם נימא שהרמב"ם למד כמו האופן הרביעי שהזכרנו, שלפי הצד של לייעודי תורא, סגי באחד מהם, או תורא או גברא, הרי שלפי"ז אתי שפיר פסקי הרמב"ם בפ"י מנזקי ממון, ובפכ"א מעדות, לצד הראשון של הספק דבעינן לייעודי תורא, שהרי כפי שנתבאר כוונת הדבר הוא שסגי בלייעודי תורא, אבל אה"נ גם בלייעודי גברא לחוד ג"כ נעשה מועד.

אבל הרי נתבאר במהלך זה, שהצד השני בספק הוא, דלא סגי בלייעודי תורא בלבד, ולא בלייעודי גברא בלבד, אלא צריך את שני החלקים יחדיו, וא"כ עדיין השאלה במקומה עומדת, מאחר שלדעת הרמב"ם לא הוכרע ספק הגמרא, איך פסק שהשור נעשה מועד בגוונא דמכירין את בעל השור ולא את השור, והרי לפי הצד דלייעודי גברא אין השור נעשה מועד עד שיעידו גם את השור וגם את בעליו. ■ [מתוך קובץ שיעורים כלליים על חו"מ שיעור כללי מ"ט]

וְהַמְדוּת כָּלֵם הַצְרִיכוֹת כָּל כֶּף תִּקְוֵן וְהִישָׁרָהּ, מִי יִישָׁרֵם וּמִי יִתְקַנֵּם, אִם לֹא נִשְׁיִם לֵב עֲלֵיהֶם וְלֹא נִדְקְדַק בְּדָבָר דְּקָדוּק גְּדוּלָּה?

כאן מדבר רבינו הרמח"ל על מדות האדם, ומגדיר שיטתם שני חלקים בעבודת המדות: תיקון ויישור. כדי להבין את עומקם, נשתמש במשל גשמי.

ישנו מכשיר הנקרא פלס מים, שאיתו ניתן למדוד כל דבר עד כמה הוא ישר. בפלס יכולות להיות שתי בעיות: האחת - שהוא נשבר לשתיים, ואז צריכים לתקנו. אבל יכול להיות שכשיצרו את הפלס עצמו, יצרוהו ממתכת קצת אלכסונית, ואז אף פעם המדידה לא תהיה ישרה.

כלומר, ישנה עבודה לתקן את הפלס, וישנה עבודה ליישרו. אלו הן שתי עבודות. ודאי שהיישור שלו הוא חלק מתיקונו, אבל פעמים שהדבר לגמרי שבור, ופועלים עמים שהוא קיים, רק צריך ליישרו.

כך גם בעבודת המידות: יש עבודה של תיקון המידות, ויש עבודה ליישורן. כעת נתבונן מה עניינן של שתי עבודות אלו. תיקון היינו שהתחפץ התקלקל, אינו פועל. יש לאדם מזגן והוא לא עובד, או מכונת שהתקלקלה ואינה נוסעת.

ולענייננו: באדם קיימת למשל מדת האהבה, אלא שאינו משתמש בה לאהבת ה', כי אם לאהבת תאוות העולם הזה. בשרשה, מדת האהבה היא מדה טובה, בהיותה מופנית לאהבת הבורא, אהבת התורה ואהבת ישראל, אבל אם היא התקלקלה, היא לא עובדת, כעת היא משמשת לאהבות אחרות, ויש צורך לתקנה.

אחרי שאדם כבר גילה בעצמו את מדת האהבה לרוחניות, מוטלת עליו עבודת היישור, להתיישר. מהי כוונת הדברים? לדוגמה: ליעקב אבינו היו שנים עשר בנים. ברגע שאהב את האחד יותר מהאחרים - התחילו הבעיות. האחים התקנאו ביוסף כי אביו אהבו יותר מהם.

אין כאן עבודה לגלות את מדת האהבה. בודאי שיעקב אהב את ראובן, אהב את שמעון, את לוי, את כולם. מערכת האהבה פעלה אצלו. אך היתה איזו שהיא סטייה מקו היושר: אחד קיבל אהבה יותר מאחרים. זוהי עבודת היישור של המדות! המדה קיימת ואף פועלת, אך איננה פועלת בדיוק לפי מדת היושר. מדת היושר אומרת, שאם יש לאדם שנים-עשר בנים, חוץ מבן בכור הם יורשים שווה בשווה.

אם האב אינו נותן לאחד מהם חלק כלל - זה אומר שהמערכת מקולקלת לגמרי, לדידו הוא לא בן. אבל אם הוא נותן לבן אחד יותר מהאחרים - הרי שהיא שאירו כבן, אבל סטה מקו היושר. כח הירושה פועל, אך אינו פועל באופן ישר.

כך גם ביחס למדת האהבה. יש אדם שמדת האהבה אצלו התקלקלה, אינה עובדת. אהבת הבורא, אהבת התורה ואהבת ישראל אצלו אינם מתפקדים. אדם כזה צריך לתקן את מדת האהבה, שתהיה קיימת אצלו. עבודה זו נקראת תיקון ולא בניה מלכתחילה, כפי שביארנו לעיל שבעומק הנשמה ישנה אהבה זו,

ורק צריך לגלותה ע"י סילוק החומר, ולכך זה נקרא תיקון.

לעומת זאת ישנו אדם שאהבת ישראל שלו כל כך חזקה, עד שהוא מסוגל לעקור מצוות מן התורה כדי לעזור לאנשים. אהבתו העצומה לכל יהודי גורמת לו לרצות לקרב כמה שיותר אנשים לבורא עולם, ולשם כך הוא מתיר לעצמו 'לדלג' על כמה מצוות מן התורה. זוהי טעות הנובעת מעקמומיות מסויימת של מדת האהבה שבו.

אם היתה לו אהבת התורה ואהבת הקב"ה באותה מדה שיש לו אהבת ישראל - היה מבין שאמנם הוא מאד אוהב את היהודי ומאד רוצה לקרבו, אבל הוא גם מאד אוהב את הקב"ה ואת התורה, והקב"ה קבע גדרים ברורים בתורתו מה מותר ומה אסור!

משל למה הדבר דומה, לאדם יש שני בנים, ואחד מהם רח"ל חולה בכבד. אהבתו של האב כלפיו כה עזה, שהוא מחליט לקחת מהבן השני את הכבד ולהשתילו אצל הראשון.

זוהי עקמומיות! אי אפשר להרוג אחד על מנת להחיות את השני! ניתן דוגמא נוספת במידת האהבה.

ישנם אנשים שאהבת התורה אצלם חזקה מאד, אבל היא מחלישה אצלם את אהבת הבורא. לא שאין להם אהבת הבורא כלל, אבל הם כל כך שקועים באהבת התורה, עד שאהבת הבורא נחלשת אצלם. הם צריכים ליישור!

ודאי שאהבת התורה היא דבר חיובי מאד. אין ערך לעוצמת האהבה לתורה שצריכה להיות לאדם, אבל נדרש ממנו יישור, שלא יוצר מצב בו כל כח האהבה שבנפשו ילך לתורה. עליו לגלות את האהבה גם כלפי הבורא. ומדוע נקראת עבודה זו בשם 'יישור'?

משל למה הדבר דומה, כשצינור עקום, המים שב"תוכו אינם זורמים היטב. המים עדיין חודרים לתוכו, אך ככל שהוא יותר עקום - חדירת המים יותר קשה. אפילו אם עדיין ישנו זרם, אבל כיון הוא לא ישר, לא ניתנים לו כל הכוחות שהוא צריך.

קיים זרם של אהבה בנפש, אלא שיש לתת לו את היישור כדי שיוכל לפעול כפי צרכו. דבר ישר - זרם כפי הצורך. אם כן, יישור המדות אינו תיקון המדות. תיקון המדות עניינו, לגלות את המדות הרוחניות בלב האדם. ישנה אהבה טובה וישנה אהבה שלילית, ישנה יראה שלילית וישנה יראה חיובית, ישנה מידת רחמים חיובית וישנם רחמים שליליים ["כל המרחם על האכזרים וכו'"].

כל מדה יכולה בעצם לשמש לטוב ולרע. אם היא משמשת את האדם רק לרע ולא לטוב - היא צריכה לתקן, כלומר לגלות את הטוב שבה. לאחר מכן היא צריכה ליישור בתוך אותם דברים, לכוונם ולנתבם למקום הנכון. ניקח לדוגמה את מדת הרחמים. אדם מחזיק קרן של צדקה. יום אחד מגיעים אליו שני אנשים; הראשון מספר לו שיש לו בלעה"ר עשרה ילדים, אשתו רח"ל חולה במחלה קשה וצריך להטיסה לחו"ל ומבקש שיעזרו לו. השני מספר שבשעה טובה נולד לו תינוק וחסרים לו שבע-מאות שקלים לקנות מיטה עבורו.

בודאי ששניהם יכולים לעורר רחמים, שניהם חסרים, אבל מדת הרחמים שכל אחד מעורר איננה שווה! על זה שהוא אב לעשרה ילדים ואשתו חולה רח"ל יש לרחם הרבה יותר, ואם ירחם על שניהם בשווה - יש לו איזו שהיא בעיה של איזון במדת הרחמים שבנפשו. הוא אינו יודע על מה לרחם יותר ועל מה לרחם פחות.

מי שמרחם על אכזרים - צריך תיקון, כי הרחמים שלו מופנים למקום הלא נכון, אבל מי שמרחם על אנשים שצריכים לרחם, רק לא במדה הנכונה - הוא צריך יישור. כיוצא בזה, ישנם אנשים שכלל אינם יושבים ולומדים. הם צריכים תיקון שילמדו. אבל אדם שלומד, רק אומר סברות שאינן ישרות - צריך ליישר לו את כח המחשבה, לנתב את הסברות שהוא אומר, לחדד אותן, לדייק אותן. זוהי עבודת היישור.

הלא אם יענינו על הדבר עיון אמיתי, היינו מוצאים אותו על אמתו ומיטיבים לעצמנו ומלמדים אותו לאחרים ומיטיבים להם גם כן!

הלא אם עיינו על הדבר עיון אמיתי. מהו עיון אמיתי ומהו עיון לא אמיתי? מי שלומד את התורה הקדושה, יודע שבספרי לימוד ישנן סברות שמבחינים שהן ישרות, וישנן סברות שאינן ישרות.

כמו אותו מעשה שארע בדור הקודם, שיהודי אחד הביא לאחד מגדולי הדור ספר שאלות ותשובות, שיתן לו עליו הסכמה. הרב עבר על הספר בפרוף וכתב לו הסכמה. אחרי תקופה הזדמן לו לעיין בספר, והנה הוא מגלה לתדהמתו את התשובה הבאה:

היה מעשה באשה שבעלה יצא מהבית ולא חזר הרבה זמן. חלפו כבר שנים רבות והיא רוצה להתחתן. היא מתחננת לרב שיציל אותה, שיימצא איזה שהוא פתח להתירה מעגינותה.

מחבר הספר כתב תשובה ארוכה, ופירט כמה סיבות להתירה. אחת מהן היתה על פי המעשה המובא בג"מ (כתובות סב ע"ב) על רב רחומי שהתעכב פעם מלחזור לביתו בערב יו"כ ואשתו דאגה לו ובכתה, והוא נפטר מכח קפידתה. וכתב אותו 'חכם', שאם בבכיה אחת הצליחה אשת רב רחומי להמיתו, ק"ו אותה אשה שכבר בוכה שנים, שבודאי הצליחה להרוג את בעלה בדמעותיה, והרי היא בחזקת מותרת...

ישנם אנשים שכותבים סברות, והם מה שנקרא 'סב'רות כרס'... ממצאים! אדם יכול לעיין, יכול לכתוב את הסברות, אבל לא רק שאינן מדוייקות, לא שהוא טעה באיזו שהיא נקודה, זהו פשוט עיון לא נכון, צורת מחשבה שאיננה נכונה!

אדם שאינו יודע ללמוד, עלול לקחת סברא ולעקם אותה. למשל: בהלכות סוכה יש דין של גוד אחית וגוד אסיק, שעל ידי זה מגביהים ומנמיכים את המציצה. יבוא אדם וישתמש בדין זה לענין תפילין, להגביהם מעט מדין גוד אסיק...

כל דבר צריך לבדוק ביחס למה הוא נאמר, להיכן הוא שייך. אי אפשר סתם לקשר דברים, רק אם העיון הוא אמיתי. ■ [מתוך בלכבי משכן אבנה על מטילת ישרים פרק א]

שילוב עולם ההרגשות תורם לחיזוק הקשר עם הילדים

כאשר נסגל לעצמנו אורח חיים של הרגשות, ונשלב את האהבה שלנו בכל ההשקעה למען הילדים, הרי שבכך הקשר שלנו עם הילדים יהיה בבחינת "נפשו קשורה בנפשו", שבשעה שאנו נותנים ומעניקים, איננו נותנים לו רק אוכל, ביגוד וכדו', אלא מלבד זאת אנו נותנים את הנפש שלנו.

על הפסוק "אנכי ה' אלוקיך" דורשת הגמ' בשבת (קה ע"א): "נוטריקון אנא נפשי כתיבת יהבית". כלומר, כאשר הקב"ה נתן את התורה לעם ישראל ואמר "אנכי ה' אלוקיך", הוא אומר לעם ישראל שכביכול את הנפש שלי - כתבתי ונתתי. הרי, שכאשר הקב"ה נתן לעם ישראל את התורה, הוא לא נתן להם רק כתב עם חכמה, אלא כביכול את נפשו הוא נתן בתוך התורה.

כמו"כ מצינו בגמ' מס' ב"ב (עא ע"א): "מאן דיהיב מתנה - בעין יפה יהיב" ובפשטות הביאור הוא, שהנותן מתנה לחבירו, הוא מעניק לו אותה בעין טובה. אולם בעומק מבואר כאן, שכאשר אדם נותן מתנה בצורה הנכונה ומעומק הלב, הרי שהוא מעניק אף את נפשו למקבל.

מכל המקורות הללו אנו למדים, שכאשר אנו מעניקים לילדינו את הדברים הפיזיים כגון אוכל, ביגוד וכדו', עלינו לשלב בתוכם נפש, נשמה וחיות, וכאשר צורת החיים מתנהלת כך, שההורים מעניקים לילדים את הנפש [לכה"פ במחשבה, ועדיף אף ע"י דיבור], וכשהילד חוזר בצהרים לבית ואוכל את המנה המוגשת לו - הוא מקבל בתוספת לאוכל אף לב של ארבע שעות שהושקע בכל שעות הבוקר, אף שזמן האכילה נמשך כחמש או עשר דקות ופיזית הוא מקבל צלחת קטנה בלבד, אולם מעשית הנפש שלו מקבלת עולם רחב מאד - בהתאם לרוחב ההשקעה של ההורים בו, והתוצאות הן נפלאות.

ולכשנתבונן, כאשר אנו משלבים בחיי המעשה את הנפש שלנו, הרי שאפילו מבלי לשרוח עם ילדינו על עולם של הרגשות, פתחנו בכך ערוץ ישיר לתוככי הנפש שלהם. וזאת מכיון שאיננו מגדלים בביתנו ירבוטים, אלא ילדים שהרגש שלהם הוא די מפותח, שבכוחם לקרוא שדרים ולהרגיש אותם. ולכן כל זמן שאנו עוסקים בנתינת תעשייתית בלבד, כאשר האהבה שבתוכנו כלפיהם הינה מוסתרת, באותה מידה הילדים יקבלו מאיתנו את המעשים ויאהבו אותנו אהבה נסתרת שמתגלה בעיתות של קשיים או שמחה יתירה בלבד. אולם אם ההורים משתדלים לשלב בעשייה את הנפש, והאהבה שלהם תהיה גלויה בנתינת לילדים, בהתאם לכך הילד יקבל זאת בצורה גלויה - אפילו אם אינו רואה או שומע את אמו משוחחת על כך, קל וחומר כאשר הוא יראה וישמע אותה, שאז הוא עשוי להרגיש זאת בצורה עמוקה יותר.

סיכום נושא בנין עולם ההרגשות

בראשית דברינו בנושא עולם ההרגשות הקדמנו לבאר, שהאדם מורכב מע"ש, הרהגה ומחשבה. בהתאם לכך, מוטל על כל הורה לבנות אצל ילדיו את שלושת הדברים הללו: א) לגרום לכך שהילד ידע לעשות מעשים בצורה נכונה וראויה. ב) לבנות מערך רגשי אצל הילד בדמות תפיסת עולם רגשית רחבה. ג) לבנות אצלו תפיסה מחשבתית נכונה [בתחום זה עדיין לא עסקנו, ובע"ה נעסוק בכך בהמשך דברינו].

את התחום המעשי, רוב ההורים מבצעים אולי כראוי, ומשתדלים לחנך את הילדים לעשייה נכונה, ולכן אנו עוסקים בעיקר בתחום הרגשי שהוא פחות מוכר לרבים מההורים.

עולם ההרגשות הוא לא פחות מציאות מאשר החוש הגופני הפשוט שאנחנו מכירים, וכשם שהגוף צריך מזון, אוכל, מים, שתיה, שינה וכדו', כך נפש האדם זקוקה לעולם של הרגשות, וההשקעה בנפש הינה חיונית - לא פחות מהטיפול בגוף.

(המשך בעמוד ז')

נושאים בפרשה המשך מעמוד א'

שנתבאו להן לישראל וכו' באדם הוא אומר ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם וישן. והרי שזו תרדמת נפילה של נבואה. ונמצאנו למדים, שבנפילה זו היתה שתי פנים דבר והיפוכו. א. נפילה של שינה. ב. נפילה של נבואה. ונפילה זו היא השורש לכל הנפילות כולם.

ושורש נפילה זו של קלקול היא נתגלתה בענף, בקין, כמ"ש (בראשית ד, ה) "ואל קין ומנחתו לא שעה, ויחר לקין מאד, ויפלו פניו". ובתרגום "ואיתכבשו". אולם יתר על כן התגלה נפילה לצורך נשים כעין אדה"ר "בנפילים" כמ"ש (שם ו, ד) "הנפילים היו בארץ בימים ההם, וגם אחרי כן אשר יבאו בני האלהים אל בנות האדם". ודרשו חז"ל (ב"ר כ"ו) נפילים שהפילו את העולם, ושנפלו מן העולם, ושמלאו את העולם נפילים בזנות שלהם". ושורשו מנפילת אדה"ר לצורך אשה ומהענף נפילת קין. ולכך לחד שיטה בחז"ל אמרו במדרש, "אלו בניו של קין שהיו גדולים בכל הדור ההוא".

והוא שורש פלשתים (שם י, יד) פל - שתיים. ופיכל שר צבאו של אבימלך פיכל - פל - כי. ויתר על כן פלג (שם י, כה) פל - ג. ובנו נאמר "כי בימיו נפלגה הארץ". פל-ג של כל הארץ. וזהו גם מדרגת פילגש - פלג - יש. וכן שפל, פל - ש.

והנה שורש דתיקון לכל נפילות הללו הוא אברהם אברהם - רם היפך נפל - רם. והמתנגד לרוממות זו של אברהם הוא אמרפל (שם יד, א) ואמרו בעירובין (נ"ג ע"א) "רב ושמואל, חד אמר נמרוד שמו, ולמה נקרא אמרפל, שאמר והפיל לאברהם אבינו בתוך כבשן האש". "אור כשדים" וחוזר ומפילו לקין שנאמר בו ויחר לקין מאד ויפלו פניו כנ"ל ואמרו שם בב"ר (כ"ב) נעשו כאור. והוא שורש אור כשדים והשורש הקדום להחזיר את אברהם אבינו לנפילת אדה"ר ועל שם כן נקרא נמרוד - גם - רד. כמ"ש באדה"ר ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם. תרדמה - נמרוד.

והנה אע"פ שנפילה זו לא נגעה בפועל באברהם אולם נגעה בבן אחיו לוט כמ"ש שם (יב, י) "ויפלו שמה וגו' ויקחו את לוט". ולפיכך דייקא נאמר שם (יג) "ויבא הפליט ויגד לאברהם", על בן אחיו לוט שנפל. פליט דייקא פל - יט (יט גימטריא חוה). פליט דייקא מבשר על נפילה. ויתר על כן פרש"י מחז"ל, "ומתכוון שיהרג אברם וישא את שרה". כלומר, הוא ממשיך את מעשה אמרפל שאמר והפילו לאברהם אבינו וזהו מקום קבורת אברהם מכפלה. פל - מכה. מתקן את הנפילה. ושורש התיקון בחזרה לאלף - פלא עליון'. ■ [מתוך כתבי הרב, שליט"א]

1 הערת המערכת: בשולי המאמר כותב מו"ר שליט"א כל שרשי הלשונות הקשורים למאמר זה. והננו מציגים אותם לפניכם הקוראים היקרים: זלפה. נפלת. פיצל, פניאל, חלף, אליפז, אלוף, פתילה, פלוא, פילל, נפלא - פלא, אלצפן, פוטיאל, אפיל, פעל, לפי, לפני, אלף, פסל, לפיד, ערפל, פיגול, שפל, ילפת, פגעיאל, חלף, פלא, עפל, פלת, שלף, צלפחד, פדהאל, תפל, פתלתל.

תיקונו של אבוס - המשך

כמו שהוזכר, בחינה זו של אבוס בעליו נקראת ג'כ בשם "טל השמים". וע"י קלקול החטא, הטל הופך ל"ט מלקויות של העונש. אותן מלקויות, מביאות אותו לחזור ולהכיר את אבוס בעליו, כדוגמת החמור [הנפרע ממנו] שמכיר באבוס בעליו (במדרגת חמור, כמובן). בכך, הל"ט דפורענות חוזר ומתהפך לטל השמים [שהיא ההכרה באבוס בעליו].

זהו התיקון הנעשה גם במלקות של ערב יוה"כ, כנ"ל, להעלות את הטל דלתתא לטל של לעילא. ועל אותו משקל, גם האכילה הכפולה של ערב יום הכיפורים, באה לצרף את המדרגה של האכילה דלתתא עם שורשה העליון למעלה.

כידוע, מאכלם של מלאכי השרת, הוא המן¹. המן נקרא 'לחם מן השמים', ככתוב: "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים". זו בחינת טל השמים. וביום הכיפורים עצמו אנו חנונים דומים למלאכי השרת, וניזונים ממאכלם, כדברי רבותינו.

אבל בערב יום הכיפורים, אנו חנונים אוכלים מהאוכל שלמטה, ומידת הכפל שבאכילה מרמזת לצירוף שאנו עושים בין המזון דלתתא לשרשו העליון בשמים, הקרן כנגד המזון דלתתא והכפל כנגד זה של מעלה.

זהו עומק מה שנאמר, כל האוכל בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי. כי הוא מעלה את האוכל דלתתא, לאוכל דלעילא. זהו התיקון של ערב יום הכיפורים.

תיקון האבוס בשבת

גם בשבת ישנו תיקון של בחינת האבוס שבאכילה המרובה. על השבת נאמר (?): כל עסקיה של שבת כפולים הם, מזונותיה כפולים. [וכמ"ש רש"י (ביצה ט"ז ע"א): "נשמח יתירה - רוחב לב למנוחה ולשמחה, ולהיות פתוח לרוחה ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו"²].

בהקבלה למה שנתבאר לעיל: רב מדבר על אבוס דחול, ושמזאל על אבוס דשבת.³ ונבאר:

לשיטת רב, האביסה נעשית באונס. זהו אבוס דק"ל לקול, שהוא תוצאה של החטא. כמו שחז"ל דורשים (עה"פ "היא נתנה לי מן העץ ואוכל", בלשון עתיד, ולא ואכלתי, בלשון עבר). שבשעה שאדם הראשון אכל, הוא אמר: אכלתי ואוכל. יש בזה כמה פירושים,

1 כמה דאת אמר: "לחם אבירים אכל איש" - לחם שמלאכי השרת ניזונים ממנו.

2 נמצא שגם בשבת האכילה הינה בבחינת אבוס, אבל הוא אבוס דתיקון [ועוד יתבאר לקמן בע"ה]. אבל מצד האבוס דקלקול, האדם נופל באבוסו למדרגת בהמה. [ומפני בחינת קלקול זו, האוכל שבבטן הופך להיות רמה ותולעה].

3 ע"ד הרמז, זהו שנוהגים לשיר בשבת "להתענג בתענוגים, ברבירים ושילו ודגים".

אבל פירוש אחד בסוגיא זו הוא שאדם הראשון הבין שמפני חטאו הוא הפך להיות אנוס.

זה הוא מה שכתוב: "צדיק אוכל לשובע נפשו ובטון רשעים תחסר". רצון הרשע לאכול עוד, תמיד. כל אכילתו הינה בבחינת אבוס דקלקול, כלומר, הוא נמצא במדרגה שרצונו אונסו לאכול עוד. וזו מתורדות החטא.

אבל לשמואל האביסה נעשית ברצון. זו מדרגת שבת קודש, ע"י הנשמה היתירה, כנ"ל. לעיל נתבאר שהכפל שבאכילה נקרא אבוס, והוא בבחינת אור המקיף [כמרומוז בר"ת של הפסוק "אשר בירושלם, וכל סביבתיקהם וכו", כנ"ל]. לכן, באכילה כפולה זו מתגלה יחוד האשה עם בעלה שהיא כפולה של הבעל, ואור מקיף לו. האכילה הכוללת את שני החלקים, רומזת על האחדות שבין האיש לאשה, ועל השתוות הרצונות.

באופן הזה, כמו שאומרים רבותינו, בשבת קודש היא מותרת לו לאדם הראשון לאכול מעץ הדעת. כי שבת קודש, כולה אבוס של קדושה היא.

ישנו היבט נוסף בזה. והוא ע"פ מה שרבותינו מבארים ששורש האשה מתחלק לשתי בחינות הנקראות רחל ולאה. דבר זה מתגלה בברכה שנתברך בועז בנשאו את רות: "יתן ה' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה". כלומר, באשתו של אדם נבחנות שתי הבחינות שהתגלו בשתי נשותיו של יעקב אבינו ע"ה, לאה ורחל⁴. רחל נקראת "האשה התחתונה" [עקרת הבית], ולאה, "האשה העליונה".

עוד מבואר בדברי רבותינו, שבשבת קודש, שתי הבחינות לאה ורחל מתחברות ומתאחדות למציאות אחת [אשה אחת].

אחדות זו נקראת אחדות הפה. [והוא ע"פ דברי הגמ' הידועים, שמתוך עשרת הקבין של שיחה שירדו לעולם, תשעה נטלו נשים. אנו למדים מדברים אלו שהפה הוא הכלי שהנשים משתמשות בו הרבה. בחינת הפה אחד, היא בחינת איחוד הנשים]. לאה ורחל נוטלות ביחד פה אחד.

כמ"ש: "כל עסקה של שבת כפול", ולא רק מאכלה של שבת. ומקורו של כפל זה הינו שתי הבחינות לאה ורחל המצטרפות למציאות אחת. בפרט, הכפל שבאכילה [שנעשית בפה] הינו ביטוי לאחדות הפה הנ"ל שמכח איחוד לאה ורחל.

זהו התיקון הנעשה בשבת בבחינת האבוס; האכילה הכפולה מגלה את האחדות של הנשים שלמעלה, ביום הקדוש הזה.

בניגוד לפירוד שבפה שמצד הקלקול, המתגלה בסנחריב [כנ"ל שיחתו ריב], שבו נעשים שתי פיות, בתיקון הינו פה אחד, בבחינת אחדות לאה ורחל.

4 הסוגיא של רחל ולאה רחבה מאד. כאן איננו נוגעים בה אלא בקצרה.

וכן אנו מוצאים עוד את בחינת הפירוד שבין הנשים, בדברים הבאים: לאחר שפירטה את כל סוגי המאכלים שהיו מביאים לסעודתו של שלמה המלך (ובינהם ברבירים אבוסים, כנ"ל), הגמ' (ב"מ פ"ז) אומרת: "וא"ר יצחק, אלף נשים היו לשלמה, כל אחת ואחת עשתה לו בביתה כך וכו".

בזאת נעשה פירוד מסויים בין המאכלים שהנשים מכינות. זהו המתגלה ביום חול: יש לאדם שתי נשים, וכל אחת מכינה לו מנה אחת.

לעומת זאת, בשבת קודש, דוקא בחינת האבוס היא זו המגלה את האחדות בין הנשים, כנ"ל, ושתי המנות מתאחדות באכילה הכפולה.

אין סוף - שורש האבוס

אחדות הכפל מרומזת בתיבת אב: הב' (השניות) הופכת להיות א' (אחדות). וזהו עומקו של תיקון האבוס. ונבאר:

למעלה ראינו שהאבוס מורה על כפל [אכלא כורא, ואטעינא כורא]. במבט שטחי נראה, שבבחינת האבוס, הא' והב' שבאב, נקראים בצורה הפוכה: א' הופכת לב', במקום מאכל אחד ישנו כפליים. אבל במבט התיקון, המתגלה בשבת קודש [רזא דאחד], אדרבה, הב' חוזר להיות אחד ע"י בחינת האביסה וכו"ל.

ושורש אחדות זו הינה באין סוף, שבו אין גבול לכל דבר, והכל מתפשט בלי עצירה. ואז, השנים שהיו בתחילה, בהתפשטם, הם נפגשים ומתאחדים. זהו שרשה העמוק של האביסה. שפע שיש לו גבול וצמצום, אינו בבחינת אביסה, כיון שכל עניינה של אביסה הוא להשפיע מעבר לגבול⁵. אחדות זו נעשית בכח גילוי הרצון העליון, שהוא הרצון היחיד העומד בעומקם של כל הרצונות כולם, והמשווה אותם אליו ומאחדם לרצון אחד.

כזכור, בחינת השוואת הרצון מתגלית באביסה, כדברי רב שפירש: אבוסים ועומדים מאליהם, כנ"ל.

לעיתד לבוא, כשיתגלה אורו ית"ש שאין לו קץ, יתגלה לה השפע במדרגת אביסה, שלמעלה מכח הכלי המ"קבלו. [יש להסמיך זאת על הפסוק: "כי שפע ימים יינקו", בבחינת מים שאין להם סוף].

שבת קודש, שהיא במדרגת האביסה כמו שהוזכר, נקראת "מעין עולם הבא", לפי שבאבוס שבה, מתגלה מעין השפע של עולם הבא, שאין לו סוף. וכן אמרו:

"כל המענג את השבת זוכה לנחלה בלי מצרים". ■ [מתוך שיעורי שמע בלבביפדיה מחשבה א-ב אבוס, שיעור זה נמסר ביום ד' בחולון 20:30, ומשודר בשידור חי של קול הלשון 073.295.1245].

5 בבחינה זו, התיבה אבוס הינה הנוטריקון של א' סוף, הרומז על אין סוף [כידוע, הב' והפ', בהיותן ממוצא אחד, מתחלפות].

ד. עונג לשם עונג.

תפיסת העונג ככלי חיבור הוא בעצם צורת העבודה האמיתית, מה שאין כן התפיסה של עונג כעונג לעצמו הוא שורש החורבן שבבריא.

עונג כעונג הוא בעצם ממלא את כל העולם כולו, כפי שעיינו רואות שכל האנשים מחפשים ליהנות, מחפשים להתענג אך הם לא מחפשים להתחבר. לדוגמה אדם שותה איזה משקה, אחרי שהוא מסיים את השתייה הוא ממשיך הלאה, הוא לא מתחבר לכלום. אדם שאוכל מאכל, הוא נהנה ומתענג אך הוא לא מתכוון להתחבר לשום דבר. זה אדם שאין לו עניין להתחבר לכלום אלא הוא מחפש תענוג, הוא רוצה את העונג לשם עונג.

דוגמה נוספת, אדם נשא אישה הם התענגו ביניהם למשך כמה שנים, לאחר מכן נמאס להם, אז הם מחליפים בן זוג וממשיכים הלאה. כלומר, העונג לא יצר אצלם חיבור, אלא הם התחננו לשם עונג, וכשהעונג נגמר, הם פעלו בבחינת - 'ברוך שפטרני', וכל אחד הלך לדרכו.

אילו לזוג הזה היתה גישה שתכלית העונג הוא לשם חיבור, הרי שגם אם במשך הזמן העונג בחלקו נפוג, אך החיבור כבר קיים, וא"כ לא שייך להיפרד.

אולם ברוב המקרים הפירוד נובע מכך שלעולם לא היה חיבור. כל אחד חיפש את העונג הפרטי שלו. וכשהעונג נגמר הם נשארו נפרדים מעיקרא.

עונג כתכלית הוא שורש החורבן, עונג כאמצעי להתחברות הוא שורש הבניין.

אצל רוב בני האדם החיים לא מלווים בעונג יום יומי, אלא חיים הם בתפיסה של 'סדר יום' של מערכת מסודרת, מי יותר ומי פחות, ואל הסדר הזה מתלווים זמנים מסוימים שבהם האדם מוצא לעצמו מקורות של עונג כגון: שיחה עם ידידים או קריאה או אוכל או שאר דברים כל אחד לפי עניינו היכן שהוא מוצא את העונג. אך היום יום, חיי השעה הרגילים הם חיי עשייה, הם חיי פעולה. ולעונג יש איזו שהוא מקום שמור לעצמו, פינה חמה בלב לדברים ידועים, בזמנים ידועים.

צורת החיים הזו נובעת מתפיסה של עונג כתכלית להתענג. בלשון יותר עמוקה, העונג משמש כתכלית להתפרק ולהשתחרר, לצאת מלחצים, או אולי לחיות באיזשהו עולם הזוי שלא קיים. זו לא תפיסה של עונג כחיבור, אלא תפיסה של עונג לשם תענוג.

כיוון שבמשך היום יום, דברים שמביאים לאדם עונג בדרך כלל לא קיימים, ואם הם לא קיימים אז אין לו ממה להתענג. לכן הגדרנו לעיל שאצל רוב האנשים רוב הזמן אין עונג.

ומכיוון שזו התפיסה הנפוצה הרי שרמת החיבור שקיימת כאן בעולם היא ירודה בדרך כלל. מחמת שעונג רגעי, וקל וחומר עונג לשם נטילת עונג כתכלית להתענג, עונג כזה לא מביא לשום חיבור.

(ודאי שאין הכוונה שהעונג יהא בתמידות מוחלטת, כי עונג תמידי איננו עונג, אך הכוונה תמידיות - לאופן סדיר, רציף ומתמיד). ■ [מתוך דע את

נפשך פרק ח]

חינוך ילדים

(המשך מעמוד ה')

וכשם שמוטל על ההורים לדאוג למזון הגופני ולצרכים הגשמיים של ילדיהם, כך חובה עליהם לדאוג למזון של הנפש שלהם, דהיינו לפתח אצלם בצורה נכונה את עולם ההרגשות. בטרם ההורים ניגשים לטפל בנפש של הילד, עליהם להעמיד יעד שמטרתו לגרום לילדים שעולם ההרגשות שלהם יהיה מחודד וברור.

כיצד הם דרכי הטיפול בנפש הילד? מה היא הדרך שבאמצעותה נגיע ליעד של בנין תפיסת העולם הרגשית של הילד בצורה הנכונה?

לאחר שבשלב הראשון שילבנו בנתינה שלנו את הלב [וכפי שבואר בהרחבה לעיל], עלינו לחשוף את עולם הרגשות שלנו בפני הילדים במיניון הנכון ובהתאם לגיל ורמת הילד, ובכך אנו מחנכים את הילד שהרגש הוא נושא בבית – לא פחות מתחום העשייה.

כמו בכל נושא בחינוך, אף פיתוח עולם ההרגשות של הילדים, מתחיל בנו, ההורים. כלומר, כאשר ההורים משתדלים לחוות בעצמם את החיים, הרי שבכך הם מעניקים לאט ובהתמדה את אותו מימד לילדים, ומכיוון שרוב חיותינו כהורים [ברוב המקרים] היא מסביב לבית, ראשית אנו צריכים לשלב את החוויה במסגרת הבית, ועולם ההרגשות חייב לתפוס מקום חשוב מאד בבית. מכאן ואילך, לאחר שאנחנו מעמידים את עצמנו כחווים כלפיהם לאורך שעות היממה בזמן שאנו פועלים, מעתה אפשר להתחיל לדבר על אותם הרגשות עמהם.

מאחר שרוב האנשים משקיעים את רוב החיים שלהם בטירחה למען הילדים, וכל הורה בריא בנפשו אוהב את ילדיו באמת, הרי שהתפקיד שלנו הוא לצרף בין העשייה לאהבה, ולהשתדל לשלב בשעת העשייה גילויים של הרגשה, ובכך להכניס את הנשמה ואת הלב באותה עשייה.

ההרגשה חייבת להשתלב בכל תחומי העשייה, ואפילו בדברים הפשוטים ביותר, כגון: הכנת אוכל, ביגוד, שטיפת כלים וכיוצא בזה, שבהם כלל המעשים הללו נובעים באופן טבעי מהאהבה שלנו לילדים, ולכן כל המשימה המוטלת עלינו היא להפוך את אותה אהבה מנסתרת לגלויה, ולשלב את אותה אהבה בכל אותם שמונה או עשר שעות ביום שבהן כך אנו עובדים בהם למען הילדים.

לעומת זאת הורה שיעשה את כל התפקידים שלו ללא גילויים של אהבה, הרי שפרט לכך שהוא יוצר בתוך עצמו תפיסה של עשייה בלבד נטולת רגש, הוא אף משדר זאת כלפי הילדים, ובכך הוא מדחיק את עולם ההרגשות שלו כלפי הילדים לקרן זווית. כתוצאה מכך, כאשר יגדלו אותם ילדים [אם הם לא יהיו מקוריים בהתנהגותם], הם יחפזו את ההורים, ותיווצר מכך הרגשה שלילית מאד

בקשר שלהם עם ההורים. ■ [מתוך דע את ילדיך פרק ג]

כלל צורת עסק התורה

הנפה"ח מביא כאן יסוד כללי: המבט של האדם לא צריך להיות על כל דבר בכלל ועל תורה בפרט בצורת מבט של כן ולא, או כלום או הכל, אלא מבט האדם צריך להיות 'חטוף ואכול', 'חטוף ואכול' כמה שיותר על מנת להשיג, אפילו אם האדם לא נמצא במדרגה השלימה, ואין כמעט מי שימצא שם, צורת הדבר צריכה להיות באופן של "תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנא' ילכו מחיל אל חיל". הבדיקה הראשונה שהאדם צריך לבדוק את עצמו היא לא אם עכשיו הוא דבוק בשלימות דביקות גדול בלי הפסק, כי אם הוא יבדוק את הבדיקה הזאת בלבד על דרך כלל הוא יגיע למסקנה שלא, ותורה מה תהא עליה - אלא הבדיקה שצריך שהאדם לבדוק את עצמו היא כמה עכשיו הוא דבוק בתורה.

הבדיקה השנייה שהאדם צריך לבדוק את עצמו: האם הדביקות הזו הולכת ומתחזקת כסדר מזמן לזמן? או שהיא עומדת על עומדה ח"ו כדברי הגר"א הידועים שאם אינה עולה אז בהכרח יורדת. מי שמסתכל על הבריאה באופן של קצוות אז מגיע לרעה חולה שסוברים בדעתם שעסק התורה בלא דביקות זה כלום! אבל האמת שבדבר היא כך: צריך שיהיה לאדם בירור מהי מדרגתו עכשיו בתורה, מה שאיפותיו להיכן להגיע והאם הוא נמצא באופן של עליה כסדר, וכשהדביקות בדברי תורה הולכת ומתחזקת - זו הצורה האמיתית של עסק בדברי תורה.

לאורך זמן האדם צריך לבדוק את עצמו, (זו לא בדיקה של כל יום, אבל בכל תקופה ותקופה האדם צריך לבדוק את עצמו), בדיקת אמת, לאור הדברים שנתבאר, האם החיבור שלו לתורה הלך והתחזק ובאיזה אופן היה אותו חיזוק, ולפי זה המסקנה מכאן ואילך איך מתחזקים בחיבור לתורה, באיזה אופן, באיזה שיעור ובאיזה צורה.

ומהמשך הענינים יתבאר אי"ה ממילא מעלתה של התורה הקדושה והאדם העוסק בה כראוי.

זה היסוד שכבר נתבאר לעיל ויתבאר עוד לקמן בדברי הנפה"ח: האדם בעסקו בדברי תורה צריך להתברר בשני חלקים. החלק הראשון זהו בירור מדרגת התורה הקדושה והחלק השני זהו האדם העוסק בה כראוי. פעמים שהאדם מברר את מעלתה של תורה ואינו מברר את האדם העוסק בה וח"ו להיפך. בירור שלם הוא בירור שנובע לפי ערכו ולפי השגתו במעלתה של התורה הקדושה, וע"כ כך בירור של האדם העוסק בה כראוי למעלתה, ואז תוצאת הבירור כמו שנתבאר: היכן אני נמצא ביחס לחיבור לעסק התורה, להיכן שאיפה שלי להגיע ואיך הסדר מכאן ואילך להיות באופן קבוע מוסיף והולך. בכל תקופה ותקופה כמו שנתבאר האדם צריך לחזור ולברר האם הוא התחבר לתורה וכמה הוא התחבר. ■ [מתוך קובץ שיעורים על ספר נפש החיים שער ד' פרק א']

ותחלה אשים דברתי בענין עסק התורה לשמה מהו ענין לשמה. כי גם זה פרי חטאת לכמה המונעים עצמן מעסק התורה הקדושה בחשבם כי ענין לשמה פירושו בדביקות גדול בלי הפסק.

צריך להבין את המושג של לשמה כמו שיתבאר מיד לקמן בדברי הנפה"ח: בכ"ל לות, ישנן שתי הבחנות מה עניינה של לשמה. יש לשמה שאת זה הנפה"ח בא להפקיע, שהגדרת הדבר של הלשמה - להיות דבוק בקב"ה בשעה שהוא עוסק בדברי תורה, וישנה הבחנה של לשמה כמו שסיביר הנפה"ח מדברי הרא"ש - 'עסוק בהם לשמן' לעצם הדברי תורה. אז אין כוונת הדבר שלא צריך 'דביקות גדול בלי הפסק', אלא כוונת הדבר שהעסק בתורה לשמה הוא דביקות גדול בלי הפסק בתורה עצמה. תורה שהיא בלי דביקות גדול בלי הפסק, בעצם התורה עצמה היא איננה תורה לשמה. ובעומק, להבין ברור את הגדרת הדבר! זו לא דביקות גדול בלי הפסק מצד זמן בלי הפסק, אלא אם זה דביקות גדול אז זה בלי הפסק ואם זה עם הפסק זה בלי דביקות גדול. אם האדם באמת דבוק בדבר עד למאוד - 'לפרוש ממנה איני יכול', ממילא זה בלי הפסק, ואם יש הפסק אז ההפסקים הם לצורך, כגדרי הדין מה שמותר להפסיק.

מי שעוסק בתורה יומם ולילה בלי הפסק - יתכן שבחיצוניות הוא עוסק בתורה בלי הפסק, אבל זה לא 'דביקות גדול' בעצם התורה עצמה. עניין עסק התורה לשמה, צריך להבין שזו לא כוונה בלבד שהאדם מכוון לשם מה הוא עוסק בדברי תורה - לקיים רצונו ית"ש, לידיעת התורה, ולכל שאר הסיבות שהם אמינות ונכונות, אבל זה לא עניין הלשמה. לשמה עניינו 'דביקות גדול בלי הפסק', איזו דביקות גדול בלי הפסק? אומר הנפה"ח "פרי חטאת לכמה המונעים עצמן מעסק התורה הקדושה בחשבם כי ענין לשמה פירושו בדביקות גדול בלי הפסק בבוא", את זה בא הנפה"ח להפקיע שבשעה שהאדם עוסק בדברי תורה הוא צריך להיות דבוק בה, אבל העסק בתורה מצד התורה עצמה 'לדבר בהם לשמן' צריך להיות בדביקות גדול בלי הפסק.

עיקר הבדיקה של האדם לא נאמדת בכמה זמן הוא עוסק בתורה ואם הוא עוסק בה בלי הפסק, זו בדיקה, אבל זה לא העיקר. עיקר הבדיקה של האדם הוא האם יש לו דביקות גדול שאחד מתולדותיה זה שהוא עוסק בתורה בלי הפסק. הבדיקה החיצונית היא אם יש הפסק או אין הפסק והבדיקה הפנימית היא כמה הוא דבוק במציאותה של תורה, עד המדרגה השלימה של הלשמה שהיא דביקות גדול בלי הפסק בעצמותה של תורה.

וגם רעה חולה יותר מזה. שסוברים בדעתם שעסק התורה בלא דביקות אין כלום וללא שום תועלת ח"ו. לזאת כשרואין עצמן שאין להם הולך לזאת המדרגה שיהא לימודים בדביקות תמידי. לא יתחילו כלל ללמוד. וע"כ תפוג תורה ח"ו.

שאלות ותשובות

תשובה: קודם אכילתו יתפלל תפלה זכה לפני בוראו שתהא אכילתו בהיתר ולא באיסור. גם יכבוש את תאוותו ולא יאכל מיד, אלא ימתין קודם אכילתו - כך ינהג כל ימי חייו ושב ורפא לו.

שאלה: בעל תשובה שנכשל קודם חזרתו בתשובה בנבלות וטריפות ושאר מאכלי איסור שמטמטמים את ליבו של אדם, ועתה חפץ הוא לזכך את ליבו מהטמטום הנזכר, איזה תיקון מוטל עליו לעשות בדור חלש כזה שהסיגופים בו קשים - ואין ביכולתו לקיים את הסיגופים האמורים בחז"ל.

שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בכתובת: rav@bilvavi.net ויועברו אל הרב

הצטרף לרשימת העלון מדי שבוע ע"י [אימייל subscribe@bilvavi.net](mailto:subscribe@bilvavi.net)

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245 | USA 718.395.2440

לעורך ובכל ענייני העלון: parsha@bilvavi.net | לקחת חסות עבור עלון שבועי: sponsor@bilvavi.net

רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ - משלוח ברחבי העולם 03.578.2270

ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברמוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829